

הישיבה המאה חמישים ושמונה (קנ"ח)

ביום רביעי, י"א בסיוון התשמ"ב (2 ביוני 1982), בשעה שלוש אחה"צ, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים האדונים א' אבן-שושן, ש' אברמסון, ש' אירמאי, י' בלאו (יור"), ז' בן-חיים, נ' ברגרין, א' ברוידא, ג' גולדנברג, א' דותן, מ' מדן, ע"צ מלמד, ש' מלצר, א' פורת, י' רצהבי, מ' שלי.
החברים היועצים, הגב' ש' הראבן, והא' א' טל, א' מגד, מ' מייזלש, י' מנצור, א' רובינשטיין.
עובדי האקדמיה הגברות ש' בהט, ע' קלין והאדונים נ' אפרתי, א' בנדויד, י' לוי וי' ינאי.

התנצלו: האדונים א"א אורבך, ע' איתן, א' הלקין, ש' מורג, ד' סדן, ח' רבין, י' שבטיאל; ח' איזק, א' אלדר, א' אמיר, מ' בר-אשר, מ' ולנשטיין, מ' מיקדם, י' פליקס.
נעדרו: האדונים ש' הלקין, א' מירסקי, ח"י פולוצקי, גב"ע צרפתי, מ"צ קדרי, י' שלו, ד' טנא (חולה), י' סמילנסקי, ד' פגיס, ע' פליישר.
הא' ע' אורנן - בחו"ל

סדר היום: א. הודעות:

1. ד"ר יעל פלום ז"ל
2. בקשת הצעות מועמדים לחברות האקדמיה
3. התפטרות חברים
- ב. המילון למונחי שיתוך
- ג. המילון למונחי הפיסיקה, חלק ד': אקוסטיקה
- ד. מונחי הפסיכולוגיה: פרק שביעי - פסיכולוגיה קלינית ופסיכופאטולוגיה
- ה. מלים בשימוש כללי:
  1. הפְּינג
  2. טְרִיד־אֵין
- ו. הצעת 'חוק הלשון העברית'
- ז. השימוש במקף
- ח. אישור איכרונות הדברים של ישיבה קנ"ח

א.

הא' בלאו: אני פותח את הישיבה הקנ"ח של מליאת האקדמיה. נקראנו לאשר מונחים, ולאפשר בכך הוצאתם לאור של מילונים. זוהי הישיבה האחרונה שלנו לפני הפגרה, ולכן חשוב לסיים את המלאכה. לפי סדר היום נעסוק במונחי השיתוך, במונחי אקוסטיקה וגם במונחים בפסיכולוגיה. אולם לפני כן יש הודעות אחדות.

1. ד"ר יעל פלום ז"ל

לדאבוני עליי למסור לכם ידיעה מצערת, הקשורה לוועדה למונחי הפסיכולוגיה. גב' ד"ר יעל פלום, חברה שהשתתפה בפעילות ועדה זו, וכל החברים נהנו מידיעותיה, נפטרה לפני ימים אחדים. האקדמיה משתתפת בצערה של המשפחה ושולחת לה את תנחומיה.

(המליאה מתייחדת עם זכר המנוחה).

2. בקשת הצעות מועמדים לחברות באקדמיה. בתחילת כל שנה אנו רגילים לעסוק בבחירת חברים. לפי חוק האקדמיה, החברים מתבקשים להגיש עד תאריך מסוים הצעות למועמדים, חתומות בידי שלושה חברים. אני מבקש מן החברים, שיאילו לשלוח את ההצעות האלה עד ראש השנה. בישיבה הראשונה אחרי ראש השנה נבחר בוועדה, שתמיין את ההצעות, ואחר כך נוכל לגשת לבחירות.

לישיבה של היום באו אלינו שני חברים יקרים, חברינו ברגרין ושלי, שלא היו בישיבה האחרונה. בשם כל החברים אני מברך אותם על בואם לכאן.

הא' מלצר: הופיע מילון, שהא' שלי טיפל בו שנים רבות.

הא' ינאי: הנשיא הודיע על כך בישיבה האחרונה (הא' מלצר לא השתתף בה), וברך את הא' שלי, כמובא בזיכרון הדברים קנ"ז-קנ"ז שלפניכם.

הא' בלאו: 3. התפטרות חברים. אני מבקש להודיע על התפטרותם של שני חברים, האדונים פגיס ופליישר, שלא היה ביכולתם להשתתף בישיבות בעת האחרונה. מאחר שהם לא ראו אפשרות להשתתף בעתיד הקרוב בישיבות המליאה, הם הגישו, לצערנו, את התפטרותם.

ב.

הא' בלאו: אנו רוצים לעסוק בתחילה במונחים, ואני מציע שנתחיל במונחי השיתוך. מובאים לאישור המונחים הבאים: "סְבִיבָה מְשִׁתְּכָת" (גורמת לשיתוך); "תְּקִיפַת נְגִישָׁה" (תקיפת מתכת על ידי נוזל המתנגש בה); "יֶסֶף שְׁתוּד" (עובי נוסף המוקצב מעל לדרוש לעמידותה של מתכת).

הא' מלצר: במקום "יֶסֶף שְׁתוּד" אני מציע "יֶסֶף (שיספיק) לשְׁתוּד".

הא' אירמאי: "יֶסֶף שְׁתוּד", זהו המונח המקובל.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את שלושת המונחים.

הצבעה

בעד אישור שלושת המונחים - 14
נגדו לא הצביע איש

המונחים "סְבִיבָה מְשִׁתְּכָת", "תְּקִיפַת נְגִישָׁה" ו"יֶסֶף שְׁתוּד" - אושרו.

הא' בלאו: המונח הבא הוא "גְּרִיז" (משחה קרושה להגנה ולציפוי). בשני הוועדים נתקבל המונח הלועזי "גְּרִיז", וממנו נגזרו הפועל - "גְּרִיז", ושם הפעולה - "גְּרוֹז".

הא' דותן: "הר המשחה" שבמשנה ייקרא אפוא "הר הגריזים"!!

הא' בן־חיים: הא' דותן גורר אותי להעיר הערה. בישיבה הקודמת הבעתי את דעתי, שאינו דין שתיגרר האקדמיה אחר ההמון ביצירת שורשים חדשים בעברית, כמו "גרז". יש מלים בעברית כמו 'משיחה' ו'מריחה', ולשם מה לחדש 'גרז'ז? כבר יש בעברית שורש גרז = קָטַע, שממנו גזר גרזן, ואין ליצור בידיים הומונימיות.

הא' בלאו: מה אתה מצינע?

הא' בן־חיים: יש מלים שאפשר להשתמש בהן, כגון מרוח, משוח. הרי מדובר בסוג של שימון בחומר מסוים. האם מכל חומר ניצור פועל? היש שורש גרז?

הא' אירמאי: השם "משחה" הוצע במילון בשנת 1946. מאז ועד היום עברו 36 שנה. המלה לא נתקבלה. הגשנו את המלה לציבור, ונכשלנו בכך, מהסיבה שהציבור רגיל להשתמש במשחה ל־paste, וצריך להבחין בין paste לבין grease. "פֶּסְטָה" זהו חומר שמנוני למריחה. "גרז"ז" אינו תמיד שמנוני, ולא תמיד מורחים או מושחים אותו. בטמפרטורה גבוהה כל חומר אורגאני שמנוני עלול להישרף, ולא ימלא את תפקידו. במקרה זה משתמשים, למשל, בקסקי גֶרְפִּיט.

המלה גרז, שבאנגלית פירושה שומן, איבדה את משמעותה המקורית. כיום משתמשים בה אף לחומרים שאין להם קשר לשומן, ולא למריחה. גם ל"טלפון" לא הכנסנו מונח מיוחד, וכן לעשרות ומאות מונחים. אנו משתמשים בפועל "מרוח" או בפועל "טפל" בהוראות שונות. אנו צריכים לעשות הבחנה.

הא' בן־חיים: אולי: "מרוקז"?

הא' אירמאי: אנו משתמשים כבר בשורש זה במקום שהוא מתאים יותר. האנגלי אומר grease, והצרפתי אומר: graisse. בשנים 1943-1946 הייתי מזכיר הוועדה, שטיפלה במילון למונחי הטכניקה, וניסינו אז להכניס את המלה משחה, אך נכשלנו. כל אנשי המוסכים, גם בצ"ל, משתמשים בגריז. הבה נשתמש במקרה זה בשורש גרז, שאין לו צורה זרה.

הא' אברמסון: למה זה כישלון?

הא' אירמאי: הצענו את המלה "משחה", והיא לא נקלטה.

הא' מלצר: בהרבה מוסכים כתוב: סיכה.

הא' אירמאי: הסיכה היא בשמן, לא בגריז; הגריז יכול להיות אפילו גרפיט.

הא' בלאו: הוועדה שהגישה את ההצעות לשני הוועדים הציעה "משחה קרושה".

הא' אירמאי: זה היה במילון משנת 1946, לפני הרבה שנים.

הא' בלאו: היה רוב בעד "גרז". הייתה הצעה "משחה (קרושה)". ההצעה השלישית הייתה להשתמש במלה העברית דָּהָן.

הא' אירמאי: איש לא הציע משחה.

הא' בלאו: בשני הוועדים הצבענו גם על "משחה קרושה". אני קורא מהפרוטוקול של הישיבה של שני הוועדים: "נצביע על שלוש ההצעות: משחה, גריז, דוהן". איש לא הצביע בעד משחה.

הא' אירמאי: אין מזה פועל.

הא' מייזלש: קְשָׁח, מְשֹׁחַ.

הא' מגד: מהו הפועל ממשחה קרושה?

הא' בלאו: הייתה הצעה - הסרת שמנונים.

הא' אירמאי: זה דבר אחר לגמרי.

הא' טל: יש איהבנה בענין הפעולה של גריז. אין זו מריחה. יש נקב קטן שדרכו מחזירים כמות מסוימת של חומר שונה לגמרי. יש שם מְפָרֵק, שכדי שלא ישתחק, הוא צריך להיות נתון בתוך החומר הזה.

הא' בלאו: ביטוי כמו 'למשוח' לא בא בחשבון.

הא' טל: לא 'למרוח'.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את המונח 'גריז'. ברגע זה אינני עוסק בפועל או בשם הפועל.

הא' ברוידא: הנימוק, שהדבר נוהג שלוש שנה, איננו צריך להרשים אותנו. סוף-סוף משתמשים גם ב"קלאץ" או ב"רייקס", וזה לא יכשיר אותם בעינינו. אם יהיה מונח טוב על גבי הנייר, ובעוד עשרים שנה יקום לתחייה, גם זו לטובה. אני מציע לחזור אל ההצעה "דהן", ומזה הפועל "דהן", במקום להכניס צלם בהיכל, בצורת גריז וגריז.

הא' בן-חיים: לא הבעתי את דעתי רק ביחס לפועל גריז, אלא התנגדתי היא עקרונית. יש שתי דרכים לחידוש הלשון: יש חידושים כמו גריז, ויש דרך אחרת, והיא לייחד כל אחת מן המלים המוֹרְשֹׁת, שהן נרדפות ממש או בקירוב, למשמעות טכנית מסוימת. אני חושב שזוהי דרך נכונה. איננו מחדשים לא שורש ולא פועל, אנו אך מייעדים משמעויות למלים. לא נכון שאי אפשר לומר "מרח" במקום "גריז", כי מורחים גריז גם על כלי נשק. אשר לדוהן, זוהי מלה ספרותית ברורה. אין לה שימוש בלשונו יום יום. היא נמצאת גם בערבית ובארמית. מה רע בכך, אם נועיד לה משמעות מיוחדת, כשם שמבחינים בין פשע, חטא, עוון, מבחינה משפטית מדויקת? השורש דהן קיים בלשון, ועל כן איננו זקוקים לחידוש. אינו דומה עניין זה לעניין "טלפון", שלא היה לו שורש בעברית, והוכרחנו לחדש. מה רע אם במוסכים ילמדו את המלה דהן? כאשר פרסמנו את המונחים לרכב היה בהם החידוש מצמד, והוא נקלט. אי-אפשר להכריז כבר: נכשלנו. הפעם יש לנו מלה, כביכול חדשה. כעבור שנה לא ידע איש מתי נתחדשה במשמעות גריז.

אני תומך אפוא בהצעה להשתמש במלת דהן. ואין קושי לגזור ממנה פועל דהן.

הא' טל: ביקשת להפריד בהצבעה בין השם לבין הפועל. לא רצוי להפריד, כי זהו גורם בשיקולים של מי שמצביע לכאן או לכאן. מישהו יכול להעלות על דעתו, שאדם שעוסק בדהן הדבר יזכיר לו שם משפחה פרטי. צריך להביא זאת בחשבון.

הא' בלאו: ראשית, אני מביא להצבעה את ההצעה של שני הוועדים: גריז - גרז - גרוז.

ה צ ב ע ה

6 -	בעד המונחים גריז-גרז-גרוז
12 -	נגדם

המונחים לא נתקבלו.

הא' בלאו: אני מביא להצבעה את ההצעה לגזור את המלה מהשורש דהן - דהן, דהן, לדהן, דהן.

ה צ ב ע ה

12 -	בעד המונח דהן
2 -	נגדו

המונח דהן נתקבל.

הא' בלאו: לאחר שהמונח דהן נתקבל, אנו פטורים מהצבעה על משחה.

הא' אברמסון: יכול להיות שדהן נמצא לגבי חרסים כבר בנחל חבר...

הא' בלאו: המונחים הבאים הם עֵלָה (foil); קֶסֶס (scale) בסמ"ך ולא בשי"ן; קֶסֶס (scaling); אָבִיקָה (flouring, chalking); שִׁמָּה (application); בְּרִישָׁה (brushing). מי תומך במונחים אלה?

הא' מגד: יש לי הסתייגות ממלה אחת, אני מסתייג מ'שִׁמָּה'. משתמשים בכך לכל-כך הרבה דברים, שאינני יודע אם יש פה ייחוד לגבי פעולה זו.

הא' לוי: הסתייגתי קודם מ'שִׁמָּה'. כתבתי מכתב בעניין זה. תמכתי במונח "ישום", שיש לו שתי צורות. יש לנו חילופים רבים במקרא. אחד המשמעים ל-application הוא "שִׁמָּה". שימת דבר על דבר אחר כדי לכסותו - זוהי application. על ידי כך שאני טובל עצם באמבט של צבע, אינני שם דבר.

ביקשתי לאשר את המונח המקובל, המופיע בקטלוגים של חברות שונות, והוא המונח "ישום". לא היתה התנגדות לצורת "ישום".

הא' מלצר: צריך להכשיר זאת.

הא' לוי: הטענה הייתה, שהמונח ייתפס למשמעות המופשטת. אפשרית גם משמעות מופשטת וגם משמעות מוחשית – שיטת ציפוי על דבר אחר – ציפוי, התזה, טבילה, שימה.

הא' בלאו: הרשו לי להסביר מה היה בשני הוועדים. ההתנגדות למלה נבעה מן הסיבה, שאנו משתמשים כאן בהוראות השונות של apply, הוראות של מלה אנגלית, מפני שבאנגלית משתמשים ב-"apply" לא רק בהוראה כללית, אלא גם כאשר שמים צבע. לכן אם אנו לוקחים את המלה 'יישום', בין שמכשירים אותה או לא, מה שאנו עושים הוא, שאנו מעבירים את כל ההוראות של "apply" כפי שהן באות בשימושים השונים גם בשדה השיתוך. לשני הוועדים נראה, שהמלה שימה היא כללית מאוד. בכוונה תחילה רצו להשתמש במלה כללית. מדובר על כך ששמים את החומר המגן על המתכת.

הא' מגד: על פי רוב כאשר אומרים כן מתכוונים למשוח, לצבוע... למה ללכת בעקבות האנגלית?

הא' בלאו: הערך העיקרי של ההצעה הוא בצד השלילי, לא להיגרר דווקא אחרי האנגלית, אלא להשתמש במלה כללית עברית, ולא במלה כללית לפי הסמנטיקה האנגלית. זו הייתה הכוונה של שני הוועדים.

הא' אירמאי: מאחר שהתעוררה השאלה, אני רוצה לומר, שלבי לא היה שלם לגבי המונח "שימה", שהוא מונח כללי, בעוד שכאן מדובר על סוג מסוים של שימה. הא' בן-חיים אמר, שיש ליעד ההוראות שונות מלים נרדפות, ולא כלליות. המלה 'שימה', הכללית, היא חסרת משמעות. אנשי המקצוע צריכים לתת הוראות והנחיות. מה אשמתם, שבאנגלית יש הוראות אחרות למלה זו? יש בעיה בהוראת "apply" – לקחת חומר מסוים, ולהביא לכך שיושם על שטח מסוים. יישום הוא ואריאנט של השורש "שום" שאפשר ליעד לו משמעות מסוימת – לקחת ולשים דבר לשם הדבקה או צביעה. מושג כזה דרוש לאנשי המקצוע. קבלת "שימה" היא משגה, לדעתך.

הא' רובינשטיין: בפועל "לשים" אנו מתכוונים רק לגרימת היות דבר על דבר או דבר בתוך דבר; שום משמעות מיוחדת הנוספת על משמעות כללית זאת אינה מסומנת בפועל הזה. בוודאי אין בו ביטוי למטרת השימה. הכוונה במונח המוצע היא השגת מטרה מסוימת באמצעות השימה. אם הכוונה היא, שהשם יסמן את המצב, שדבר מכסה דבר, לא יושג הדבר בשם הגזור מן הפועל "שם".

הא' אירמאי: לפזר על פני השטח.

הא' רובינשטיין: יש עשרות פעלים שכוונתם שימה, ולכל אחד משמעותו המיוחדת. אני מצטרף לדעת החברים, שהפועל "לשים" עצמו הוא כה כללי, עד שאין הוא מתאים למטרתנו.

הא' ברוידא: אין לי הצעה במקום יישום, ואין אני בטוח בנוגע לשימה. ברור, שלהשתמש ביישום (שהוא, כידוע, עדיין שנוי במחלוקת) לשם עניין זה – דבר מפקפק הוא. יש כאן הליכה בעיניים עצומות אחרי האנגלית. ל"אפליי" גם משמעות מופשטת וגם משמעות גשמית. אתה יכול ליישם שיטה מסוימת, וגם ליישם צבע, ניסוח שיהיה מגוחך בעברית. הליכה אחרי האנגלית אינה רצויה. אם חוששים מפני 'שימה', שהיא כללית מדי – אינני יודע מה החשש – אולי אפשר ליחד לכך צורת הפעיל: הַשְּׁמָה, מְשִׁים, לְהִשִּׁים את

הצבע. אולי יש בזה גוון אקטיבי יותר.

הא' מנצור: אין לי הסתייגות לגבי "ישום". אם אנו מחליטים לקבל את הפועל כאן, לא ייתכן שלא נקבל אותו בצורה מופשטת. הציבור מרבה להשתמש במלה "לישם". להכשיר את המונח רק לעניין זה, ולפסול אותו שם - זה לא ייתכן. אם לדון על כך, אין ספק שצריך לדבר תחילה על הצד הכללי, כפי שהציבור משתמש.

הא' מלצר: הצעתי, שלא לעמוד בעקשנות כזו נגד ישום, אלא לאשר אותו בכל המשמעוים.

הא' ברוידא: לא במקרה זה.

הא' מלצר: בכל המובנים. המונח מופיע בעיתונים. אנשים משתמשים במלה זו. למה אנו צריכים להתנגד?

הא' בריחיים: לצערי, בשנה האחרונה מוגשות למליאה רק רשימות דו-לשוניות, עברית ואנגלית. היה זמן שנתנו את המונחים גם בצרפתית וגם בגרמנית. מה אומרת הלשון הגרמנית ל'אפליקציה'? איך היא מביעה זאת?.

הא' אירמאי: אין לנו כוח אדם לכך. בצרפתית זה appliquer, כמו באנגלית. בגרמנית - אינני יודע. לצערי אין באפשרותנו לספק תרגום גרמני למונחים.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את ההצעה של שני הוועדים, מול שתי ההצעות האחרות - ישום והשמה.

הצבעה

- 8 - בעד המונח שימה, כהצעת שני הוועדים
- 3 - בעד המונח ישום
- 12 - בעד המונח השמה

המונח השמה נתקבל.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את המונחים - עלה, קסקס, קסקוס, אביקה, ברישה.

הצבעה

- 16 - בעד המונחים עלה, קסקס, קסקוס, אביקה, ברישה

המונחים אושרו.

ג.

הא' בלאו: אנו עוברים לאישור מונחי האקוסטיקה. שני הוועדים מציעים את המונחים "טון" (musical tone), וצליל (musical sound), אם אין הערות, אני מעמיד מונחים אלה להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד המונחים "טון" ו"צ'ליל" - 15

המונחים אושרו.

הא' **בלאו**: מוצע לאשר את המונח "צופף" (to condense) וכן את המונח חצוצרה אֶסְטֵטִית, במקום אֶסְטֵטִיוֹס.

הא' **מלצר**: האם המונח המקובל הוא חצוצרה איסטטית?

הא' **ינאי**: ב"ספר המונחים לרפואה ומדעי הטבע", אשר התפרסם בתרצ"ד (בעריכת מזיא וטשרניחובסקי, ובחסות ועד הלשון) והיה הבסיס לשימוש המקובל, היה המונח "אֶסְטֵטִיוֹס". בשפות אחרות אומרים "אֶסְטֵטִינִי". ה'יוס ה'וסף בגלל הלטינית. שם החוקר לא היה אֶסְטֵטִיוֹס.

הא' **בלאו**: הסיבה העיקרית לשינוי הייתה אי-הבהירות לגבי שם האיש. לא הצלחנו להבהיר את השם.

הא' **בן-חיים**: בוועידה בין-לאומית לאנטומיה קבעו את השם הזה. הרופאים קבעו זאת וכך נקרא השם מכאן ואילך. כל מונחי האנטומיה שבמילון האקדמיה הם לפי הוועידה האחרונה.

הא' **אירמאי**: אולי זוהי סיומת של שם התואר ולא שם האיש?

הא' **בן-חיים**: כאשר הוא כתב לטינית הוא כתב "וס". מדוע לא קיימו את ההחלטה של הוועדה למונחי האנטומיה?

הא' **לוי**: בהודעת הסיכום היה כתוב כך. אנשי המקצוע ביקשו לשנות זאת ל"אֶסְטֵטִית".

הא' **מלצר**: פה מדובר על חצוצרה מיוחדת הקרויה על שם האיש.

הא' **זותן**: מדוע ביקשו אנשי המקצוע לשנות? הנימוק שנשמע כאן הוא נימוק לשוני. אם היה נימוק מקצועי - נשמע אותו.

הא' **לוי**: הרופאים משתמשים במונח זה.

הא' **בנדויד**: אם זה שם של אדם, הוא נשאר במלעיל. למה נָפַר את כללי ההטעמה על ידי התואר, שהוא מחייב מלרע?

הא' **מלצר**: מדוע -וס הלטיני?

הא' בלאו: כך כתוב ב"ספר המונחים". אעמיד להצבעה את ההצעה של שני הוועדים ומולה את ההצעה האחרת.

הצבעה

- 11 - בעד המונח חצוצרה איסטכית
- 6 - בעד המונח חצוצרת איסטכיוס

המונח "חצוצרה איסטכית" נתקבל.

הא' בלאו: מי תומך במונח "צופף"?

הא' בן-חיים: המלים דיחוס, עיבוי - נשארות?

הא' אירמאי: condensation!

הא' בן-חיים: בעבר השתמשו בעיבוי.

הא' אירמאי: כאשר משתמשים בלחץ חיכוני כדי להקטין נפח, אומרים "דחיסה". כאשר מולקולות אוויר מצטופפות ובמקום אחר מתקלשות, זוהי תופעה אחרת לגמרי. איננו מתרגמים כאן מאנגלית, אלא נותנים צורה עברית לתופעה פסיקאלית, שאין לה קשר, לא לעיבוי ולא לדחיסה. המלה "ציפוף" היא מלה עברית כשרה.

הא' בנדויד: שם העצם "צפוף" או "ציפוף"?

הגב' בהט: צריך לומר "ציפוף", בלי דגש.

הא' בלאו: יש הצעה אחת - "צופף". אני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

- בעד המונח "צופף" - 17

המונח "צופף" נתקבל.

הא' בן-חיים: "לצפוף את המרק" או "לעבות" אותו?

הא' אירמאי: זה שינוי מצב הצבירה.

הא' אבן-שושן: אפשר להסמיד את המרק.

הא' בלאו: המונח הבא הוא "קלטת" תחת "קסטה".

הא' דותן: המונח "קלטת" כבר אושר.

הא' בלאו: המונח האחרון ברשימה הוא "פסקול", שמבטל את "נתיב הקול".

הא' בנדויד: מדוע לא "נתיב"?

הא' ינאי: "פסקול" כבר משמש היום. אפשר לעשות ממנו מלה אחת. כאשר קבעו אנשי החינוך את המונח "נתיב הקול", הם לא התמצאו באמצעים החדשים.

הא' בן-חיים: אולי לחידוד בעולם אזכיר, כי מלת "פסקול" המורכבת נמצאת בארמית של ארץ ישראל ובארמית שומרנית. מובנה: ברית.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את המונח "פסקול".

ה צ ב ע ה

בעד המונח "פסקול" - 15

המונח "פסקול" אושר.

ד.

הא' בלאו: בישיבה האחרונה התחלנו לדון במונחי הפסיכולוגיה, אבל בגלל השעה המאוחרת נאלצנו להפסיק את הדיון. אנו חוזרים עכשיו אל המונחים האלה. המונח הראשון sex - "מין" אושר. בבוטניקה ובזואולוגיה אין משתמשים במלה "מין" כדי לציין "סקס", כי הם זקוקים למלה "מין" להוראת "סוג". אבל הבעיה הזאת איננה קיימת לגבי הפסיכולוגים. הפסיכולוגים מוכנים להשתמש במלה הרגילה "מין", בהוראת "סקס". האישור של המונח אין בו חידוש. הוא בא לאשר, שלאנשי הפסיכולוגיה לא הייתה אותה התנגדות שהעלו אנשי הבוטניקה והזואולוגיה. הם לא ישתמשו ב"סקס", אלא באותם מקרים מעטים, כאשר יש חשש לאי-הבנה.

הא' ברוידא: בתרגום "מוצא המינים" של דרווין, חידש שאול אדלר "זוויג" לאותם מקרים ש"מין" איננו מתאים.

הא' בלאו: מי בעד אישור המונח "מין"?

ה צ ב ע ה

בעד אישור המונח "מין" - 14

המונח "מין" אושר.

הא' בן-חיים: מאימתי משמש המונח "מין" ל-"סקס" בעברית?

הא' אבן-שושן: "מצא מין את מינו"!

הא' בן-חיים: מאימתי השתמשו במלה כוללת אחת, לציין זכרות ונקבות כאחד? אני מבקש שיעזרו לי למצוא, ממתי נזקקו למלה כוללת, "מין". אינני בא לערער על שום החלטה.

הא' בלאו: "case study" - דיברנו על המונח הזה בישיבה האחרונה של המליאה, אבל לא הספקנו להצביע. הוצע "חקר המקרה". אני מעמיד את המונח להצבעה.

הצבעה

בעד המונח "חקר המקרה" - 14

המונח "חקר המקרה" אושר.

הא' בלאו: cerebral localization - שני הוועדים מציעים "אכון במוח". הם מציעים "אכון" ולא "מקום".

הא' בן-חיים: מה ההבדל בין "סֶרְבֶּרל לוקאליזיישן" לבין "לוקאליזיישן" אחר?

הא' אירמאי: מדוע מתרגמים "לוקאליזיישן" ל-"אכון"?

הא' בן-חיים: ומהו "אתור"? כל כמה שנים משתמשים במלה בין-לאומית, ומחדשים מלה. אחר-כך מורידים אותה ומשתמשים במלה אחרת. פעם השתמשו באיתור. (הא' אירמאי: זה נשאר.) אחר-כך הוסיפו - מיקום. עכשיו אין מסתפקים במיקום ורוצים אכון. אינני מערער על כך. אני רוצה להבין את ההבחנות בין סוגי ה"לוקאליזיישן".

הא' לוי: "מיקום" = קביעת מקום, קביעה במקום; "איכון" = גילוי מקום; "איתור" = הגבלת מקום.

הא' ברוידא: צריך להסביר לקהל, שיש להפריד בין הדבקים.

הגב' הראבן: "מיקום" אין פירושו "חיפוש" אלא "הצָבָה". אתה מְמַקֵּם יחידה. הצבא הַתְמַקֵּם. אין כאן אלמנט של חיפוש.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את המונח "אכון במוח".

הצבעה

בעד המונח אכון במוח - 15

המונח "אכון במוח" אושר.

הא' בלאו: אנו עוברים למונח "כְּנִיעוּת", המוצע ל-"self abasement". הייתה שאלה, אם להשתמש במונח "כְּנִיעוּת עֲצֻמוֹ", או ב"כניעות". ההחלטה של שני הוועדים הייתה, שלא להוסיף את המלה "עצמו". המלה "כניעות" כשלעצמה נראית לוועדה בהירה במידה מספקת.

הגב' הראבן: "הנמכה עצמית". אדם יכול להנמיך עצמו בלי להיות כנוע. המלה אינה מתאימה.

הא' ברוידא: לא רק שהמלה איננה חופפת את המושג, אלא היא יוצאת לכיוון אחר לגמרי. ב"חובת הלבבות" "כניעה" הוא קרוב לענווה, ובוודאי רחוק מהמושג האנגלי self abasement, שהוא מעין השפלת עצמו. אפשר להתווכח על התוספת "עצמו" או "עצמית". זה עניין של טעם. אבל "כניעות" אינו מתאים לדעת, וכן לא "רוח נמוכה", שגם הוא קרוב לצניעות, לענווה.

הגב' בהט: ראינו שאין זו השפלה עצמית. אדם בעל כניעות הוא שפל רוח, בעל רוח נמוכה. השם כניעות, שהוא תפוס בלשונו, יכול להלוו את הגדרתו בפסיכולוגיה, ואין צורך להוסיף לו את המלה "עצמו".

הא' בלאו: האם זה מתאים למונחי הפסיכולוגיה?

הא' אירמאי: איננו יכולים להחליט על שינוי המונח בלי לשאול את הפסיכולוגים. בפסיקה יש משמעות שונה למונחים מאשר בפסיכולוגיה. היות שמדובר במונחי פסיכולוגיה, מותר לקבל הצעות שלהם, אבל לגבי הצעה חדשה צריך תחילה לשאול לדעתם.

הא' בן-חיים: האם חשבה הוועדה על מלה במשמעות הנמכה, אבל גזרה מן השורש המקורי, כמו מוד/מכך? אדם שהוא מד? ולא הצורה הקשה הזו, שמציעים לנו. אין "כניעות" נראית לי.

הא' אבן-שושן: אדם גורם לעצמו שהוא יהיה כנוע, נכנע.

הא' רובינשטיין: "כניעות" עשויה להשתמע לשני פנים: היותך בעל תכונה של שפלות רוח - וזו תכונה טובה - והיותך מוכן תמיד לקבל את דעת החזקים ממך, ולהתנהג בהתאם לכך. זו נכנעות. המלה הזאת, "כניע", בהוראתה החיובית, מקובלת; אבל האיש ברחוב יקבל אותה במשמעות של היותך אדם הנוטה לקבל מרות של תקיפים.

הא' בלאו: אפשרות אחת היא לקבל את הצעת הוועדה. אפשרות שנייה - לדחות את הצעת הוועדה, ואז צריך להחזיר זאת לוועדה למונחי הפסיכולוגיה, עם ההנמקה. במקרה זה לא נוכל לאשר את המונח.

הגב' בהט: ההגדרה היא: (קוראת את ההגדרה באנגלית) כניעות קיצונית למישהו אחר, ויחד עם זה הרגשת נחיתות חזקה. יש אפשרות לאשר את המונח או להחזיר אותו לוועדה לשם דיון נוסף.

הא' אבן-שושן: מדוע מתנגדים לכניעות? המלה היא כשרה. הפסיכולוגים מצאו שהיא הולמת.

הא' בלאו: לפי המילון המלה הולמת.

הא' דותן: מותר להציע הצעות כדי שהוועדה תדון בהן.

הא' בלאו: קודם נצביע ונראה אם הצעת שני הוועדים תתקבל. אם לא תתקבל, נחזור להצעות.
מי בעד הצעת שני הוועדים - כניעות?

הצבעה

בעד המונח כניעות - 10
נגד - 6
נמנעו - 3

המונח "כניעות" אושר.

הא' שלי: איננו נגד המונח, אלא אנו סבורים שיש להציע הצעה אחרת.

הא' בלאו: המונח הבא הוא "פסיכופאת", לא בהוראתו הפופולארית, אלא המדעית. כשם שבשפות אחרות משמש המונח הזה, כך הוא ישמש, לפי הצעת שני הוועדים, בהוראה הפסיכולוגית המקובלת.

הגב' בהט: הפסיכולוגים טענו, שהמלה משמשת אותם בעיקר לא במובן הכללי, כפי שאנו מכנים כל אדם מעוות בנפשו, היינו לא-נורמלי, "פסיכופאת". בפסיכולוגיה משמש המונח בעיקר לאדם, שהוא אדיש או קהה רגשות לגבי עברה שהוא עובר. אין הוא יודע שעבר עברה. ועווי נפש זו הסיבה, שבגללה הוצעו למונח האחד באנגלית שני מונחים עבריים: אטום נפש ועווי נפש. בשני הוועדים פסלו את שני המונחים בטענה, שהמלה הלועזית היפה לשני המשמעים תהיה המלה גם בעברית, ונשאר "פסיכופאת".

הא' מלצר: יש מי שכותב פסיכופאת באות ת"ו. אני מבקש לכתוב זאת בטי"ת.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את המונח פסיכופאת (בלי להתייחס לשאלה של הכתיב).

הצבעה

בעד המונח פסיכופאת - 16

המונח פסיכופאת אושר.

הא' בלאו: רוצים אנו לפעול על פי נוהל תקין, ואני מבקש לאשר גם את המונחים האחרים של השיתוך ושל האקוסטיקה, אף שלא הובאו לפניכם, כי לא היו לגביהם חילוקי דעות.

הא' מנצור: איך אפשר לאשר מה שאיננו רואים לנגד עינינו?

הא' ינאי: החומר נשלח בעוד מועד לכל חברי האקדמיה.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את מונחי השיתוך והאקוסטיקה.

מונחי השיתוך והאקוסטיקה אושרו.

ה.

הא' בלאו: מובאות לדיון שתי מלים בשימוש כללי: "הפנינג" ו"קרייד-אין". בשני הוועדים התנגדו לקביעת מלה אחת מיוחד למלה "הפנינג". הם הציעו להשתמש בשלוש מלים עבריות, לפי העניין: חֲנָה, אירוע, הילולה.

הא' מלצר: העניין עומד על סדר היום של הוועדה בתל-אביב שנה תמימה. למלה חנגה יש אסוציאציה למה שמסופר על חנגה שהייתה בביתר. וזה לא הפנינג. חנגה זוהי שמחה גדולה. המונח הטוב ביותר הוא אָרְעוֹן או אָרְעוֹן.

הא' מייזלש: הפנינג רגיל זה אירוע קיבוצי שמעורר התרגשות קיבוצית. זה לא סתם אירוע. אולי נאמר התְרַחֶשׁוּת, או רְחֶשָׁה?

הא' מלצר: רְחֶשׁוֹן.

הא' בלאו: כמונח יחיד?

הא' דותן: מכל מקום אין להביא שלושה מונחים. מושג כזה, שהוא בשימוש כללי ולא מקצועי, אין מקום להביא לו שלושה מונחים. מן השלושה שלפנינו, חנגה והילולה אינם עניין לכאן. שניהם עניין לשמחה ולחגיגה גדולה. הפנינג אינו תמיד חגיגה גדולה. יש הפנינג שהוא חגיגה ויש הפנינג שאיננו חגיגה.

הא' אברמסון: איזה הפנינג איננו חגיגה?

הא' דותן: אני יכול לקרא מאוסף של גזרי עיתונים, שאספה המזכירה בתל-אביב. "בהפנינג המוני בימית נקראה הממשלה לא לסגת". אם זה אינו הפנינג, התעלמו מן המלה הלועזית והציעו מלה עברית שתתאים לעניין. אך אתם באים לתקוף מלה, שהציבור משתמש בה. אם הטענה היא, שהציבור משתמש בה שלא כהלכה, תנסו ללמד את הציבור לא להשתמש בה. אבל אתם רוצים לתרגם "הפנינג".

הא' בלאו: אינני בא להגן על ההחלטה. הסיבה, שבגללה הובאה לפנינו ההצעה הזאת, היא, שרוב החברים לא רצו לקבוע מונח, מהסיבה שאתה אומר אותה. לכן הציעו מלים אחדות, בהנחה, שמלה פלונית תתאים פה, ומלה שנייה תהלום אירוע אחר. למעשה הצעה זו משמעה, שאין רוצים להציע מלה מיוחדת. אמרת, שאתה מתנגד לכמה מלים, ואמרת שהן אינן מתאימות.

הא' דותן: אני מוסיף לקרוא מגזרי עיתונים: "הפנינג ארכיאולוגי נערך בימים אלה במוזיאון ישראל"; "הפנינג בכיכר מלכי ישראל למען טלטרום"; "אוטובוסים הביאו מכל חלקי הארץ את פעילי הבחירות של המערך להפנינג".
אם הכוונה לתקן את השימוש העממי ב"הפנינג", תמצאו דרך לעקור אותו; אם הכוונה לתקוף את השימוש העברי כפי שהוא משתרש, צריך למצוא מלה מיוחדת, שתתאים לעניין. זה לא חנגה ולא הילולה. זה אירוע. אירוע הוא מונח כללי מדי. אני מציע להחזיר את

העניין לוועדה. אין הצעה שתתאים לעניין זה ממש. הקהל לא יקבל אירוע, כי הוא כללי מדי.

הא' ברוידא: אין טעם לחפש מלה יחידה. ההצעה של שני הוועדים באה, כדי להימנע מהכרעה יחידה, שבמקרה זה אינה מוסיפה בהירות. "הפנינג" הוא מלה אופנתית, מן המלים החולפות. השפות האירופיות האחרות לא חידשו מקבילה ל"הפנינג". בשפתנו הענייה יש שלל מלים שתסכוננה לגוונים השונים של המושג הזה. "אירוע" היא הניטרלית ביותר, וכן יש "מעמד", ו"התוועדות", ו"התכנסות", וכמובן "חגה", שהיא אולי הקרובה ביותר לנידון (הפועל "לחַנְג" כבר נתחדש בתרגום "מקבת"). אין למצוא - ואין צורך להמציא - מלה עברית שתהיה חופפת את כל הגוונים האפשריים. וייתכן גם סוג "הפנינג" שהמלה "הילולה" תתאים לו.

הגב' הראבן: קודם כול, עצם השם האמריקאני איננו מדויק. זה לא דבר שקרה פתאום. זה מתוכנן ומאורגן. להבדיל מהצגה, אין עליו חזרות מראש. הדבר עצמו מאולתר, אבל הוא מוכן מראש והוא לא מתרחש לפתע פתאום. זה מאוד מתאים לאופי התרבותי המודרני. זו לא חגה, זה יכול להיות מאורע של אבל, ויש לו שני מאפיינים: הוא מתרחש מול העיניים, והוא אירוע המוני. הייתי מציעה להתרכז יותר ביסוד של התרחשות או המוניות. מישו לחש לי את המלה הַמוֹנָה. הַמוֹנָה זו מלה יפה מאד.

הא' דותן: בערבית יש המונית.

הא' שלו: לא נועיל הרבה, לא מהילולה ולא מחנגה. כדאי לא להפריז בחידוש של הפנינג, שהוא למעשה איננו יותר מאשר אירוע זמני. הפנינג זהו אירוע יותר גדול. נאמר כאן: אָרְעוֹן. אני מציע לא לשנות מעניין של אירוע, כי אין זה יותר מאשר אירוע. אין לחפש משהו למעלה מזה. יש מי שחושב על אירוע יותר גדול או יותר מעניין. נאמר אָרְעוֹן. לא צריך להטריד שמות חדשים.

הגב' הראבן: אני מציעה לא לזלזל במונח זה.

הא' מגד: אני חושב, שעקרונות אלו לא צריכים להשתמש במלה מקובלת או במלה שנכנסה ללשון מזמן, כמו למשל, חַנְגָה או הילולה, דווקא משום שזה משהו מאוד חדש שנוצר בשנים האחרונות ואיננו דומה למשהו אחר. שנית, צריך לזכור, שזה משמש לדברים שונים. וודסטוק היה המוני. אז המלה הַמוֹנָה יכולה להתאים. אבל לעתים קרובות זה לא המוני. זה יכול להיות בגלריה, או אמן מאלתר משהו, וגם לכך קוראים הפנינג, בלי קהל גדול, או במחול.

יש שתי אפשרויות: האחת - להיכנע, ולומר: הפנינג. בכל השפות משתמשים בהפנינג, נשתמש גם אנו. יכול להיות שלא יועיל לנו דבר, ותמיד יאמרו הפנינג. אפשרות שנייה - למצוא מלה חדשה, שתהיה קליטה מאד ותתקבל. יכול להיות שזה צריך לבוא מהפועל להתרחש, התרחשות, אולי משהו בכיוון של "תרחש..". איננו בטוח. צריך לחשוב על כך. אני מציע לדחות זאת לעוד ישיבה. עד אז תחשבו על כך.

הא' בן-חיים: אני מבקש להשלים את ההסבר, כי הייתי נוכח באותה ישיבה של שני הוועדים. אני הבנתי את החלטת שני הוועדים כך: למעשה, לפי אותה רשימה שקרא הא' דותן - והיא הייתה גם לפני שני הוועדים - משתמשים במלה לדברים שונים. יש בררה: לתת מלה עברית אחת במקום הפנינג, והיא תשמש אותנו, או להציע מלים אחדות לבחירה, מכיוון שאין מדובר במונח מקצועי אלא במושג כללי, שיש בו גוונים שונים. מבקש אני

לומר, שהלשון העברית איננה ענייה במלים להבעת שמחה. אפשר להסביר לקהל, שהמלה "הפנינג" איננה בעלת משמעות מוגדרת אחת, אלא משמשת לעניינים נבדלים, עם שהם קרובים זה לזה. במקום לחדש מלה שתהיה תחליף להפנינג, כמו "אָרְעוֹן", ישתמש הקהל במלים שונות, לפי הרגשתו בעברית; שאם לא כן נדחה מלים פשוטות ונשיג מלה טכנית. כך הבינותי את דעת שני הוועדים.

הגב' הראבן: קריעת ים-סוף זה הפנינג קלאסי.

הא' אברמסון: מתן תורה זה הפנינג...

הא' גולדנברג: לשימוש הרחב וחסר ההגדרה של "הפנינג" אולי אין לקבוע תחליף, וגם אי-אפשר לקבוע תחליף (בהרבה מקרים נכנס "הפנינג" במקום "אירוע"). אבל לגבי המושג המובהק של "הפנינג" אפשר אולי לקבל את ההצעה, להמשיך ולחפש תחליף.

הא' רובינשטיין: אם אנו רוצים לבחור בשימוש המקובל ביותר - ושמענו כמה עדויות על כך - יש להבדיל הבדל היטב בין אירוע לבין הפנינג. אירוע קורה לאדם גם כשהוא לעצמו. ואין הדבר כן ב"הפנינג". אינני מכיר את השימוש שהביא הא' דותן, "הפנינג במוזיאון". נראה לי, כי לא לכוונה זו אנו מבקשים מונח. אנו שומעים הרבה על מאורעות גדולים, בלתי מתוכננים, שמשתתפים בהם אנשים רבים. לכך אנו זקוקים למונח. אני חושב, שהמונח שנוזק דרך אגב, משקף את עיקר הדברים, וזה המונח "המונח". מונח זה לא יתאים למה שקורה במוזיאון.

הגב' הראבן: אולי נאמר - מִרְחָשׁ?

הא' מגד: או נאמר - מִרְגָּשׁ? הכוונה למאורע שמעורר התרגשות.

הא' בלאו: אני רוצה שנלך בכיוון מסוים. דבר ראשון נצביע, אם אנו רוצים מונח אחד, או האם אנו רוצים, כפי שהציעו שני הוועדים, מונחים אחדים.

הא' מלצר: על מלים אחדות לא צריך להצביע. למה צריך לקבוע זאת?

הא' בלאו: האם אנו מעוניינים להשתמש במונח אחד, או בכמה מלים?

הא' בן-חיים: המליאה מתבקשת לומר, שאין מלה אחת אקויוואלנטית למושג הזה של הפנינג. בלשון העברית אפשר להביע דבר זה בכמה מלים, כגון ... וכאן יינתן הפירוש.

הא' בלאו: אם הצעה זו תתקבל, או אם המליאה נוטה לאשר מונח אחד, זאת נראה בהצבעה.

הא' אברמסון: אפשר להשאיר את המלה הפנינג. ארעון... ?

הא' בלאו: אעמיד קודם להצבעה את הצעת שני הוועדים.

הא' מלצר: יש הצעה מרחיקת לכת, שלא למצוא מלה עברית חדשה להפנינג. בעוד כמה שנים יחדלו להשתמש בכך.

הא' בלאו: יש הצעה לא לעסוק בעניין ולא לחפש מונח.

הא' אבן-שושן: הנימוק הוא, שיש בלשון תחליפים אחרים.

הא' בן-חיים: יש בהצעה סיכון מסוים. לי נדמה שהאקדמיה, אם היא נשאלת, איננה יכולה לומר שאין דנים בשאלה. אי-אפשר להסיר זאת מסדר היום. אפשר להחליט, שלדעת האקדמיה אין מלה אחת. אי-אפשר לסרב לדון במה שהאקדמיה נשאלת.

הא' בלאו: אם כך, אני חוזר להצעה הראשונה: האם אנו מעוניינים במונח אחד, או האם נקבל מלים אחדות.

הא' מלצר: הקהל יכתוב ויאמר כפי שהוא רוצה, בלי לקבל הנחיה.

הא' בלאו: אם נחליט על מלה אחת, היא תהיה המונח. לעומת זאת, אם נציג מלים אחדות, זה לא יהיה מונח. מי בעד ההצעה "לא לבחור במונח", אלא לתרגם את המלה הפנינג, כפי שאנו משתמשים בה, במלים אחדות? אני מעמיד הצעה זו להצבעה, מול ההצעה "לקבוע מונח אחד" למלה הפנינג.

הצבעה

בעד ההצעה, לא לקבוע מונח ל"הפנינג", ולהציע מלים אחדות - 9

בעד ההצעה, לקבוע מונח אחד ל"הפנינג" - 4

ההצעה, לא לקבוע מונח אחד להפנינג, אלא להציע כמה מלים - נתקבלה.

הא' בלאו: אנו דנים עתה בקביעת מלים אחדות להפנינג.

הא' ברוידא: אני מציע להוסיף לשלוש המלים המופיעות בהודעה למליאה את המלה "מעמד".

הא' בלאו: אני מציע את שלוש המלים שהציעו שני הוועדים.

הא' מלצר: אלה שני דברים סותרים. האקדמיה איננה מציעה מלים אחדות.

הא' ברוידא: ההצבעה היא לא לחפש מונח אחד, אלא לקבל את האפשרות להציע מלים אחדות, שתבטאנה את הגוונים השונים של המונח הפנינג.

הא' מלצר: למה אנו צריכים לעשות זאת? למי אנו חייבים?

הא' ינאי: ואם משהו, כגון מן העיתונות, פונה למזכירות המדעית ומבקש תחליף עברי?

הא' אבן-שושן: אין זו מלה חד משמעית. כיוון שיש משמעויות שונות, אנו אומרים שיש מבחר גדול בלשון.

הא' בלאו: אני מציע את הדרך הבאה להצבעה: אזכיר כל מלה שהוצעה, אשאל מי בעד המלה, ולפי התוצאות נראה מה היו ההצעות שקיבלו את המספר הגדול ביותר של קולות.

הא' מלצר: האקדמיה איננה מציעה. כל סופר וכל עיתונאי רשאי לכתוב כפי שהוא רוצה. אלה ואלה היו ההצעות, ואף אחת מהן לא אושרה על ידי המליאה.

הא' בלאו: אני חוזר בי מהדרך שהצעתי קודם. אביא להצבעה לראשונה את ההצעה של הא' מלצר. מי בעד ההצעה, שלא לדון במלים?

הא' מלצר: אפשר להזכיר שהיו הצעות אלה.

הא' בן־חיים: זוהי הצעתך.

הא' בלאו: הצעה אחרת היא, לדון במלים אלה ולקבל אחדות מהן.

הגב' בהט: איך אפשר לדון על מלים קיימות בעברית, אם לקבל אותן או לא?

הא' בלאו: בהצבעה הקודמת נתקבלה ההצעה, שאין מאשרים מונח אחד.

הא' מלצר: אנו לא מקבלים שום מונח. זו היתה ההצעה שקיבלנו.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את ההצעה מרחיקת הלכת, שלא נדון במלים שתשמשנה בשביל הפנינג, מול ההצעה שנדון במלים אלה.

הצבעה

בעד ההצעה, לא לדון במלים שתשמשנה בשביל הפנינג - 6

בעד ההצעה, לדון במלים אחדות - 8

ההצעה, לדון במלים שתשמשנה בשביל הפנינג - נתקבלה.

הא' בלאו: אנו צריכים לדון במלים. אני מבין שיש בקשה, לחזור על ההצבעה. יש שתי הצעות: האחת - לא לדון עוד במלים כלשהן, והשנייה - לדון במלים.

הגב' הראבן: אני מבקשת הבהרה. "לדון במלים" פירושו 'לדון במלים שמוצעות לנו, אך במועד אחר'?

הא' בלאו: אפשר יהיה אחר־כך להחליט. אם נחליט שלא לדון, פירוש הדבר, שלא נחזור לזה, לא במליאה ולא באחת הוועדות. זוהי הצעה מרחיקת לכת.

הא' זותן: לדון פירושו גם להחזיר לוועדה.

הא' בלאו: כיצד לדון - זוהי שאלה אחרת. ההצעה של הא' מלצר היא, שלא לקבוע מלים כלשהן, אלא להשאיר את הדבר חופשי.

הא' מנצור: לא נזכיר "כגון".

הא' בלאו: מי בעד ההצבעה של הא' מלצר, שנסיים בכך את הדיון על המונח הפנינג? ומי תומך בהצעה, שנמשיך באיזו צורה שהיא בדיון במלים, כדי לתרגם את המונח הפנינג?

הצבעה

- 2 - בעד ההצעה, שנסיים בכך את הדיון על הפנינג
- 17 - בעד ההצעה, שנמשיך בדיון במלים עבריות להפנינג

ההצעה "להמשיך בדיון על מלים עבריות" נתקבלה.

הא' בלאו: מלה זו עברה שבעה מדורי ועדות. דנו בה וחזרו ודנו. אפשר להחזיר את המלה לוועדה. השאלה - מה יועיל?

הא' מגד: ייתכן שבינתיים ההפנינג יעבור מן העולם.

הא' דותן: הצעה לסדר. אולי נצביע, אם אחת המלים שלפנינו באה בחשבון, או שאנו מבקשים מלים אחרות.

הא' אירמאי: אני מציע שנדון במלים שהובאו לפנינו ובמלים נוספות שיוצעו.

הא' מגד: כיוון שכאן הועלו כמה וכמה הצעות שצריך לחשוב עליהן, צריך להחזיר את הענין לוועדה ולהביא לפנינו את כל ההצעות שהועלו כאן.

הא' בלאו: אם המליאה תחליט, מובן, שכך ייעשה. אבל למעשה אינני מאמין, שהוועדה תהיה מסוגלת לזה. אני חש, שפירוש הדבר לגנוז את העניין. התוצאות של הצעה כזו לא תהיינה שונות מההצעה של הא' מלצר.

הא' דותן: לא העלו זאת.

הא' בלאו: יש שתי אפשרויות: האחת - לדון במלים שהועלו, ולהחליט בכיוון זה או אחר; והשנייה - כפי שנאמר, להחזיר את העניין לוועדה, ואז פירוש הדבר שלא נדון בזה. הדבר עבר ועדה אחרי ועדה, עד שהגיע למליאה, ופשוט לא נמצאה מלה.

הא' בן-חיים: אני תומך בהצעה של הא' מגד מסיבה פשוטה: המליאה נקראה לאשר זאת פעם ראשונה. אמנם הנושא נדון בוועדות, אבל המליאה לא דנה בזה. וכאשר יש הרגשה שלא ביררנו את העניין עד תומו, מוטב לרשום את כל ההצעות ולא להחליט בישיבה זו, אלא בישיבה הבאה. אני מציע שהעניין יידון במליאה הבאה.

הא' בלאו: הא' מגד הציע, שהעניין יוחזר לוועדה.

הא' בן-חיים: יוחזר לוועדה או לשני הוועדים, בצירוף זיכרון הדברים, שבו כל ההצעות שעלו במליאה. כדאי להשהות את ההחלטה, שמא תימצא דרך לפתור את הבעיה.

הא' **רצהבי**: כחבר הוועדה אני מתנגד בתכלית להחזיר את העניין לוועדה. ישבנו על כך שעות על שעות. אחר־כך דננו בדבר בשני הוועדים. חברי המליאה קיבלו את החומר על הדיון בוועדים, וישיבת הוועדים הייתה פתוחה לפניהם. אי־אפשר להחזיר זאת שנית.

הא' **אבן־שושן**: הייתה הצעה של הוועדה. לפי הניסוח ששמענו, וההסבר שנתן הא' בן־חיים, המלה איננה חד משמעית, ויש לה קונוטציות שונות. לאלה יש אוצר רב של מלים, כגון: אירוע, הילולה, ...מדוע לא נצביע גם על ההצעה הזאת, שהיא קודמת לכול?

הא' **בלאו**: אני מביא להצבעה את ההצעה, להחליט היום במליאה על ה"כגון", מול ההצעה להחזיר את הנושא לשני הוועדים.

הצבעה

- 13 - בעד ההצעה, לדון עכשיו במליאה על המלים
- 3 - בעד ההצעה, להחזיר את הנושא לדיון בשני הוועדים

ההצעה, לדון בישיבת המליאה היום במלים - נתקבלה.

הא' **בלאו**: אני מציע את שלוש המלים שהציעו שני הוועדים: חנגה, אירוע, הילולה.

הא' **אירמאי**: אני מציע לדון על כל מלה לחוד.

הא' **אבן־שושן**: אלה מלים שקיימות בלשון.

הא' **אירמאי**: אני מסיר את הצעתי.

הא' **זותן**: צריך לאפשר להצביע על כל אחת מהמלים לחוד.

הא' **מלצר**: במה שלוש המלים האלה יחסניות?

הא' **בלאו**: מלים אלה הוצעו על ידי שני הוועדים. אלה הם שלושה מונחים שעברו את המסננת של שני הוועדים, ולכן יש להם זכות קדימה.

הא' **שלי**: צריך להוסיף את המלה אָרְעוֹן.

הא' **ינאי**: המלה הייתה לפני שני הוועדים, והם דחו אותה.

הא' **בלאו**: נצביע על כל מלה לחוד. אני מעמיד להצבעה את המלה חנגה.

הצבעה

- 11 - בעד המלה חנגה
- 5 - נגדה

המלה חנגה אושרה.

הא' **מלצר**: חנגה היא מלה מקובלת, מוצדקת ומאושרת. זוהי מלה שמופיעה במילון. היא איננה זקוקה לאישור.

הא' **ברידא**: מדובר בתרגום ל"הפנינג".

הא' **מלצר**: השאלה, אם המלה יכולה לעמוד במקום הפנינג. לדעתי היא לא יכולה לעמוד.

הא' **בלאו**: אני מעמיד להצבעה את המלה הילולה.

הצבעה

- 8 - בעד המלה הילולה
- 5 - נגדה

המלה הילולה אושרה.

הא' **מלצר**: הצבענו, שאין מלה מתאימה.

הא' **אבן-שושן**: יש לנו שפע של מלים.

הא' **מלצר**: איננו רוצים לבחור אחת מהן. למה להצביע?

הא' **בלאו**: הצעת שלא לבחור במלים. הצעתך נדחתה. אז החלטנו שאנו בוחרים במלים אחדות. במקום ה"כגון" נביא מלים אחדות שייבחרו.

הא' **מלצר**: אם נבוא להציע לקהל מלים אחדות, הקהל יגיד: אנו עצמנו נבחר. דורשים מהאקדמיה תחליף, ואנו נותנים עשרה תחליפים.

הא' **דותן**: אף פעם לא הציעה האקדמיה מלים לבחירה חפשית.

הא' **מלצר**: אנו צריכים להציע? אם כן, אני מציע גם - מרחשת. זה מרחש, זה רותח, זה בוער ומתבשל.

הא' **דותן**: האקדמיה היא גוף פוסק. היא איננה גוף שבא להציע הצעות לציבור, לפחות לא כהחלטה. בכך משנים את תפקידה של האקדמיה.

הא' ברוידא: אין זו פעם ראשונה, שאין מלה אחת, חד משמעית, ומציעים מלים אחדות.

הא' מלצר: תביא לי דוגמה אחת כזאת!

הא' ברוידא: בכל מילון יש הצעות מקבילות קרובות, הנבדלות בפסיק; ומקבילות רחוקות יותר, הנבדלות בנקודה ופסיק. כאן הנדון הוא מלה אמריקאית שנתפשה, ואין לה תרגום קבוע בשום שפה אחרת. ואינני מציע לכתוב בעברית - "הפנינג".

הא' אברמסון: אני מציע:

הא' ברוידא: אני אומר: לפי העניין ולפי הטעם, איש איש יבחר באחד משלושה הגוונים.

הא' מלצר: והגוון הרביעי פסול?

הא' ברוידא: אני עצמי הצעתי מלה נוספת, "מעמד". אפשר, כמובן, להחליט על תרגום מילולי, כגון "התרחשות", או "אירוע". אבל הנטייה הכללית היא להיזקק למקבילות אחדות, לפי אורך העניין וצבע המאורע. אני מציע זאת כהחלטה.

הא' אבן-שושן: כאשר דיברנו על המושג "אינטרס", אמרנו שלא נקבע מלה אחת, והחלטנו על נגיעה, שייכות, זיקה. מר מלצר ביקש דוגמה. זוהי הדוגמה.

הא' בלאו: אנו עוברים להצבעה. מי בעד המלה אירוע?

הצבעה

14 -	בעד המלה אירוע
2 -	נגדה
1 -	נמנע

המלה אירוע אושרה.

הא' בלאו: הוצעו כמה מלים נוספות. הא' ברוידא הציע - "מעמד". אני מעמיד להצבעה את המלה מעמד.

הצבעה

5 -	בעד המלה מעמד
9 -	נגדה

המלה מעמד לא נתקבלה.

הא' בלאו: הוצעה גם המלה "המונה".

הא' **מלצר**: אם כבר מציעים מלה מהשורש הזה, מוטב לומר: המוֹנָה.

הא' **מנצור**: כאן נאמר שיוצעו תחליפים עבריים. "המוֹנָה" זה חידוש. על המונח צריך לקיים דיון מיוחד.

הא' **בלאו**: מי שהציע "המוֹנָה" ראה להבליט את הצד ההמוני של האירוע.

הא' **אבן-שושן**: צריך להחליט אם לומר המוֹנָה או המוֹנָה.

הא' **מנצור**: מלים שמבקשים לחדש אותן אפשר להחזיר לוועדה לדיון. כאן אנו יכולים לדון במלים עבריות קיימות; אבל מלים שמבקשים לחדש צריך להחזיר לוועדה, לדיון ולהגדרה. אולי משתמשים במונח זה במשמעות אחרת? לא כדאי להכניס עכשיו מלה חדשה.

הא' **זותן**: גם במונחי הפסיכולוגיה לא קיבלנו מלה חדשה.

הא' **בלאו**: אני מעמיד להצבעה את ההצעה של הא' מנצור, לדון רק במלים המצויות במילון העברי, ולא לדון במלים מתחדשות, אלא להחזיר אותן לוועדה, מול ההצעה להמשיך לדון גם במלים המתחדשות אך למטרה זו.

הצבעה

- 3 - בעד ההצעה לדון גם במלים מתחדשות עכשיו למטרה זו
- 12 - בעד ההצעה להעביר מלים מתחדשות לשני הוועדים לדיון נוסף -

ההצעה, להעביר מלים מתחדשות לדיון בשני הוועדים, נתקבלה.

הא' **בלאו**: המלה שנותרת מהמלים המצויות היא רק המלה "התרחשות".

הא' **מלצר**: זוהי הצעה חדשה. התרחשות איננה מלה מתאימה. ברוב ההפנינגס לא מרחש דבר. (הא' **ינאי**: זה ידוע לאחר מעשה...) זה ידוע מראש. הפנינג זה לא התרחשות.

הא' **מייזלש**: היתרון במונח "התרחשות", שיש בו גם מובן של רחשי נפש.

הגב' **הראבן**: האירוע גם רוחש אדם...

הא' **בלאו**: אני מעמיד את המונח "התרחשות" להצבעה.

הצבעה

- 11 - בעד המונח "התרחשות"
- 1 - נגדו

המונח "התרחשות" אושר.

הא' דותן: שאלה להבהרה. בינתיים אותן מלים שכבר נתקבלו לא יתפרסמו בהחלטת האקדמיה?

הא' בלאו: לא יתפרסמו.

[המשך הדיון בסעיף ה' בא לאחר סעיף ו']

1.

הא' בלאו: נשמע עתה מהא' דותן על הדיונים ב'חוק הלשון העברית'.

הא' דותן: לפי בקשת הנשיא והא' בן-חיים, אמסור לכם דיווח על חוק הלשון העברית. מונחת הצעת 'חוק הלשון העברית' לפני הכנסת, ולמעשה לפני ועדת החינוך והתרבות, שאליה העבירה מליאת הכנסת את הדיון בהצעת החוק. על פי החוק הזה מוסדר מעמדה של הלשון העברית בחיי יום-יום. אמסור כמה עניינים חשובים מתוך החוק; לא אקרא אותו כולו.

הא' מלצר: אני מבקש שנקבל העתק בכתב מהצעת החוק.

הא' דותן: הצעת החוק נדונה עכשיו בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ואני מניח שהאקדמיה, נשיא האקדמיה או נציגים של האקדמיה, יוזמנו להביע את דעתם על החוק. אני הוזמנתי כיו"ר ועדת הלשון של רשות השידור. הופעתי בפני הוועדה כאחד הנציגים של רשות השידור, מכיוון שיש בחוק סעיף מיוחד על רשות השידור. החוק מחייב את הממשלה להקנות את הלשון העברית לאזרחיה, לטפח אותה, להקפיד על השימוש בה בכל מוסדותיה. אותה חובה חלה גם על מוסדות ציבור, על רשויות מקומיות, ועל מוסדות הנתמכים על ידי הממשלה.

הגב' הראבן: גם במגזר הערבי?

הא' דותן: החוק מדבר על חלקה של הלשון העברית בפרסומת, בשלטים ובכתובות. הוא בא למנוע התפשטות הלעז. הפרסומים מטעם המדינה יהיו בעברית. השלטים יכלו נוסח עברי מלא. אם יש בהם גם לשון אחרת, חייב להיות נוסח עברי מלא של כל הכתוב בהם, והנוסח הזה חייב להקיף לפחות את מחצית שטח הפרסום של השלט או הכתובת. מדובר בשילוט בבתי-עסק, באריזות, וכיו"ב.

מובן שאין כאן הטלת חובה שיש עמה עונש, אבל יש בהחלט חיוב של הציבור הרחב להקפיד על העברית, על מעמד בכורה לעברית, וזה כולל שמות עבריים, במגמה לעקור את הלעז.

הסעיף שבגללו נקראתי להעיד הוא הסעיף השלישי, החל על כלי התקשורת הממלכתיים. אותו אקרא במלואו:

"כלי התקשורת הממלכתיים ינחילו ברדיו ובטלוויזיה את הלשון העברית בתכניות קבועות ורצופות, ויטפחו את השימוש בלשון עברית מתוקנת".

הצעתי שני תיקונים לסעיף זה: במקום "ינחילו" את הלשון, שהוא ביטוי מצמצם מאוד וכולל רק את הוראת העברית, הצעתי את הנוסח: "יעשו להנחלת ידע הלשון העברית", והוא מקיף תכניות של הקניית ידע, של הרחבת אופקים, של עיון בלשון.

הצעתי גם לשנות את הנוסח "יטפחו את השימוש בלשון עברית מתוקנת", ולהחליפו בנוסח רחב יותר, שכן אפשר לטפח את הלשון בפינה אחת, ולתת לה להתדרדר בפינה אחרת. הצעתי את הנוסח "יפידו על השימוש בלשון עברית מתוקנת".

ביקשתי שיוזכר הקשר בין החוק הזה לבין 'חוק המוסד העליון ללשון העברית', שעל פיו הוקמה האקדמיה ללשון העברית. החוק הזה כאילו מתעלם מהאקדמיה. חשוב שהאקדמיה לא רק תיזכר בחוק, אלא יהיה לה גם מעמד בתהליך התקנת התקנות. נאמר בחוק (סעיף 13), כי שר החינוך והתרבות "ממונה על ביצוע חוק זה, והוא רשאי, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו". ביקשתי שזה ייעשה בעצה אחת עם האקדמיה, ושלא יתעלמו ממנה.

הצעתי עוד כמה הצעות לפרטים, שאולי אינם מעניינים את החברים, וגם לא יוכלו לעמוד על טיבן, כי הצעת החוק איננה לפניכם.

שאלה אחת חשובה מאוד נשאלה מיד: מה יהיה מעמדה של הערבית? הצעת החוק בגלגוליה הקודמים עמדה בפני בעיה זו: ברגע שמעניקים מעמד בכורה ללשון העברית, מה יהיה על הערבית, שגם היא לשון רשמית על פי חוקי מדינת ישראל? בהצעה זו עקפו את הבעיה, בכך, שהערבית איננה נזכרת, אלא באחד הסעיפים האחרונים. אין כאן אמירה כוללת, שהלשון העברית היא הלשון הרשמית היחידה במדינת ישראל. למעשה יש פירוט של מה שיש לעשות בלשון העברית, ובמרבית סעיפי החוק אין מדובר במעמדה של הערבית. על כך יש בחוק סעיף אחרון, האומר: "שום דבר האמור בחוק זה לא יפגע בשפה הערבית כשפה רשמית, כאמור בסעיף 82 לדבר המלך במועצתו". על פי חוק המנדט, יש בארץ-ישראל שלוש לשונות רשמיות. עם הקמת מדינת ישראל נחקק חוק, המבטל את מעמד הבכורה של האנגלית. לפי אותו חוק, של דבר המלך במועצתו, יש היום שתי לשונות רשמיות במדינת ישראל. החוק המוצע איננו מבטל זאת. הוא מדבר על מעמדה של הערבית, ואינו נכנס לשאלה, מה יהיו הקשיים במגזר הערבי.

הגב' הראבן: הערה: לפי חוק זה, כל ישיבה, בכל רשות מקומית ערבית, חייבת להתנהל בערבית.

הא' דותן: לא. זה לא כך.

הא' בן-חיים: הדבר החל לפני שנה ויותר. שני חברי כנסת הציעו הצעת חוק. שר החינוך והתרבות הזדרז והקים ועדה מטעם משרד החינוך, והאקדמיה נתבקשה לשלוח נציגים לוועדה. נציגיה היו האדונים מדין ואפרתי. הוועדה ניסחה הצעה. הייתה מעין התחרות בין ועדת משרד החינוך והתרבות לבין ועדת החינוך והתרבות של הכנסת והעניין הוקפא.

אחת הבעיות הקשות היא הבעיה של הלשון הערבית. התעוררה שאלה פשוטה: אם מסתמכים בחוק המוצע על החוק המנדטורי, פירוש הדבר שהלשון הערבית היא לשון רשמית כמו הערבית. זאת אומרת, שכל אזרח יכול לדרוש שכל דבר רשמי יכתב גם בערבית. היו אנשים בציבור שאמרו: אם כך, מוטב שלא לחוקק חוק לשון.

בהצעת החוק הקודמת היה כתוב, שהלשון העברית היא לשון המדינה. על כך היה ויכוח. דבר זה נעלם עכשיו מהצעת החוק החדשה, ונשאר הסעיף המזכיר את החוק המנדטורי, משמע שיש שתי לשונות בעלות מעמד שווה במדינה. עכשיו נשאלת השאלה, מהי דעת החברים, האם צריך לדחוף לחקיקת החוק או לא. נכון שמדובר בהצעה על טיפוח הערבית, ובזה יש מעמד לאקדמיה שלנו, ואין אקדמיה ללשון הערבית. הצעת החוק אומרת למעשה, שכל אזרח בכל מקום שהוא יכול לפנות באחת משתי הלשונות ולדרוש ממוסד ממלכתי תשובה בשתי הלשונות.

הא' דותן: זה לא כתוב בהצעת החוק.

הא' בן-חיים: ע"ד שאקי העלה את הבעיה באחת מן הפגישות בבית נשיא המדינה, והוא אמר אז, שיש רק דבר אחד ויחיד המעיד על מעמדה המיוחד של העברית, וזהו חותם המדינה, שהוא על פי החוק בעברית בלבד.

לא האקדמיה מציעה את הצעת החוק. היא יכולה לחוות דעתה עליה. חשוב שהחברים ידעו שיש הצעת חוק כזו בכנסת, וצריך לדון בשאלה, אם על האקדמיה להתערב בדבר.

הא' דותן: אני מציע שלא ניכנס לשאלה המשפטית, אם זה פותר את השאלה או לא.

הא' בן-חיים: זה רק לאינפורמציה.

הא' שלי: למעשה מה ענו אנשי החוק על השאלה הזו? האם אלה שכתבו את החוק יודעים היכן אנו עומדים כלפי הערבית?

הא' דותן: הוצא הסעיף האומר, שהלשון העברית זו לשון המדינה. זה לא כתוב בנוסח זה של הצעת החוק. אין הצהרה כזו. יש סעיף המזכיר את דבר המלך במועצתו. הוא מזכיר את החוק, שעל פיו הלשון הערבית, כמו הלשון העברית, היא לשון רשמית. השאלה, אם כל מה שכתוב בחוק איננו סותר את הסעיף הזה, היא שאלה משפטית. אני מציע שלא ניגע בה כאן.

הא' שלי: אני מוכרח לומר, שממה שקראתי עד עכשיו, זוהי תשובה חסרה; היא לא שלמה. מוכרחים בעניין זה לתת תשובה ברורה. אינני יודע מי צריך לעסוק בזה. זוהי שאלה משפטית ממדרגה ראשונה, אם גוזרים על הציבור בארץ, שכל כולו צריך לכתוב עברית בשלטים, (הא' דותן: זה לא נאמר) בשלטים צריך לכתוב עברית. מותר לכתוב צרפתית או אנגלית?

הא' דותן: אקרא את הסעיף בענין שלטים. סעיף 9(א) דן בשילוט ופרסומת: "שלטים של מוסדות המדינה והציבור, וכן של עוסקים למיניהם, בתי-עסק ומוסדות, וכן שלטים הכוללים פרסומת למוצר, שירות או עסק, יכילו נוסח עברי מלא של כל הכתוב בהם בלשון אחרת, ונוסחם העברי ישתרע על פני מחצית השלט לפחות, בחלקו העליון של השלט." כלומר, אם כתוב אנגלית - אתה חייב להוסיף עברית; אם כתוב ערבית - אתה חייב להוסיף גם עברית. לא מדובר על דיבור בכלל.

הגב' הראבן: מה מעמדנו בכל העניין?

הא' דותן: ביקשו ממני למסור אינפורמציה למליאה.

הא' מגד: יש לנו אפשרות להביע דעה?

הא' דותן: אני מקווה שהאקדמיה תוזמן להופיע בפני ועדת החינוך והתרבות, ואז רצוי שנגבש עמדה.

הא' שלי: אני חוזר על טענתי, שמה שכתוב שם איננו שלם, אלא מביא אותנו להתנגשות קשה בסוגיה, שאנו כל ימי המדינה השתדלנו לשתוק ולא לדבר בה. ברגע שאתה אומר, שיש חובה על פי החוק, שכל שלט כתוב, בכל שפה שהיא, צריך להיות כתוב גם בעברית, יגידו הערבים: ומה אתנו? אנו חלק מהמדינה, או לא? מדוע אין לחייב זאת גם לגבינו? נושא זה לא עמד עדיין בפני שופטים.

הא' דותן: היו יועצים משפטיים.

הא' שלי: כל זה איננו ראה. הולכים לעשות מזה עניין מדיני. אי אפשר לכתוב חוק המביא אותנו לידי סיבוך ומכשול.

הא' מגד: אני רוצה להציע הצעה לסדר. אם בכלל יש לנו מעמד בעניין זה, או רשות לחוות דעה בוועדת החינוך של הכנסת, ואנו נישאל על כך, הרי כיוון שהעניין הוא מסובך ודורש עיון רב, אני מציע שיחולק הנוסח לכל חברי המליאה, ובישיבה הבאה נדון על כך, כי אנו צריכים לחשוב על כל הנושא בבית.

הא' אבן-שושן: זה מה שרציתי להציע.

הא' דותן: אני חושב שהרעיון נכון ונכון, אבל עד עתה איש לא פנה אל האקדמיה.

הא' אפרתי: אנו יכולים לפנות ליושבת-ראש ועדת החינוך.

הא' דותן: איש לא פנה לאקדמיה. אני מקווה שהאקדמיה תוזמן.

הא' אפרתי: פנו לאקדמיה לפני שאתה הוזמנת.

הא' בן-חיים: אני נתבקשתי לבוא לוועדה ולייצג את האקדמיה. אמרתי, שלא הוגש לנו חומר רשמי, כדי שתחוה האקדמיה דעתה על ההצעה. אך האקדמיה תביא את כל העזרה, שתבקש להגיש, לאחר פנייה רשמית אליה.

בעקבות מה שאמר הא' דותן, השאלה תגיע אלינו. הנשיא יקבל את המכתב ויהיה לו זמן קצר להשיב. הוא יצטרך להשיב על דעתו או על דעת האקדמיה. לכן אני מציע לחברים כבר עתה לחשוב על העניין ולשקול אותו, כי הפנייה לאקדמיה בוא תבוא.

הא' דותן: אני מציע, שהאקדמיה תפנה לוועדה ותאמר, שהיא מעוניינת להביע את דעתה, ומבקשת להמציא לה את הצעת החוק. אז נקיים דיון. נקבל את הצעת החוק כדי לחוות דעה. אם לא נעשה כך, אינני בטוח אם האקדמיה עוד תישאל.

הא' מלצר: אני מציע:

- א. הנוסח כמות שהוא צריך להימצא בידי כל חבר, בעוד כמה ימים, כדי שנדע מה כתוב בו.
- ב. החברים צריכים להודיע את דעתם ולהמציא את הערותיהם בכתב, לפני הישיבה הבאה.
- ג. בעניין זה כדאי לקיים ישיבת מליאה מיוחדת, לדיון אך ורק בהצעת החוק; ולא רק בשאלת הערבית, שהיא מסובכת מאוד, אלא גם בשאלת הניסוח הפושר והבלתי-מחייב של הצעת החוק. חוק בלי "שיניים" איננו מבטיח דבר. לא נאמר איך החוק יבוצע, איך יענש אדם שלא ימלא אחר הוראות החוק.

הא' דותן: אין עונש מאסר.) זה לא חוק. קודם תקבל המזכירות את התשובות של החברים, ואחר־כך נקדיש לכך ישיבה מיוחדת. בין יזמינו אותנו ובין לא, האקדמיה צריכה לדעת מה היא רוצה בשטח זה.

הא' ברוידא: אני מתפלא על הנימה המינורית שנשמעה פה ושם. אין אנו עניים בפתח. לא די לומר, שאנו מעוניינים לקבל העתק של הצעת החוק ולשמוע מה נאמר עליו. אני מציע שייכתב מכתב, שייאמר בו, כי האקדמיה תמהה - כדי לא לומר מוחה - על שלא הוזמנה באופן רשמי להביע דעתה על החוק. אני כמובן תומך בהצעה המובנת מאליה, שכל אחד מחברי האקדמיה יקבל את העתק החוק לעיון.

אשר למעמד הערבית, כמובן יש להבהיר, ששום דבר איננו פוגע במעמדה של הערבית. אולם המדינה הזאת היא תוצאה של תנועת תחייה לאומית. זה עניין מיוחד. הקשר בין התחייה המדינית ובין תחיית הלשון העברית מטיל על המדינה תפקידים מיוחדים של טיפול והגנה על הלשון העברית, ומחייב מעמד מיוחד ללשון זו. הקשר הזה דין שיהיה מעוגן בחוק, בצורת פתיחה שתהיה הבסיס האידיאולוגי של החוק. ממילא לא תהיה טענה על קיפוח הלשון הערבית.

לכן אני תמה על הניסוח שהביא לפנינו הא' דותן, ושהיה לו מקצת ריח של 'חובבי שפת עבר' ולא של חוק על מעמדה הרשמי ומסגרתה הממלכתית של הלשון העברית, הטעונה חיזוק מיוחד וטיפול מיוחד.

הא' אפרתי: תרשו לי לומר כמה משפטים בעניין. נעשה עוול לכנסת, שבמקרה זה איננה מיוצגת. הכנסת לא פסחה על האקדמיה. הכנסת ושר החינוך נועצו באקדמיה בכל שלב. האקדמיה הייתה שותפה מלאה לכל הדיונים של ועדת החינוך. היא הוזמנה להשתתף בכל הישיבות שקיימה ועדת החינוך של הכנסת בכנסת הקודמת. שתי הצעות חוק של חברי הכנסת שובל ושמיר, שהיו הצעות שונות, נפלו, כי הדיון בהן לא הסתיים לפני תום כהונתה של הכנסת. חבר־הכנסת שובל לא המשיך להכהן כחבר־הכנסת. חברת־הכנסת נמיר, שהיא יושבת־ראש ועדת החינוך, אימצה הצעה זהה כמעט להצעה של שר החינוך. היא הזמינה את חברי האקדמיה, ואני בטוח שבשמחה רבה היא תעביר את הצעת החוק לעיונו. היא תשמח לשמוע את ההצעות והדעות של חברי האקדמיה. נתבקשנו לחוות דעה. אפשר לחוות דעה כפרטים וגם כאקדמיה. אני משוכנע, על אף שלא דיברתי אתה, שלא תהיה מניעה לחוות דעה.

הא' מלצר: המליאה לא ידעה.

הא' אפרתי: גם המליאה וגם מנהלת האקדמיה דנו בהצעות החוק הקודמות, בגלגולן הקודם, בכנסת הקודמת. אדאג להעביר את הצעת החוק.

הא' מלצר: נציגי האקדמיה הסכימו לנוסח הפורז?

הא' אפרתי: האקדמיה נתבקשה לחוות דעה כללית.

הא' מלצר: האקדמיה לא נזכרה בחוק כגורם.

הא' אפרתי: לאקדמיה יש חוק מיוחד.

[המשך סעיף ה']

הא' בלאו: אחרי שהייתה התעלות הנפש, נחזור לעניינים האפורים. אנו עוברים למונח trade-in. ההצעה של שני הוועדים היא: מכירה/קנייה בהמרה.

הא' מגד: מה שהציעו שני הוועדים זה ביאור של המושג. זה לא תחליף עברי. trade-in זה מונח. שני הוועדים אמרו, שפירוש הדבר למכור או לקנות בהמרה.

הא' בלאו: הוועדה חשבה, שלא כדאי לקבוע מונח של ממש, אלא היא הייתה בדעה, שניתן להביע את העניין על ידי שימוש בשתי מלים עבריות.

הא' מגד: יש לי הצעה אחרת.

הא' בלאו: לפני הוועדה הייתה הצעה של מלה אחת: המחרה. ברוב קולות הגיעה הוועדה למסקנה, שאין צורך לטבוע מונח מיוחד, אלא אפשר להסתפק בשימוש בשתי מלים עבריות, כי בעזרתן אנו מביעים את המושג בצורה בהירה.

הא' מגד: אני מציע מלה אחת. אדם שירצה לכתוב על שלט, שפה אפשר לעשות עסקה, יצטרך לכתוב מלה. אני מציע מכרור, למקרה. על אותו משקל יש הרבה מונחים.

הא' שלי: הביטוי "בהמרה" הוא תרגום לא שלם ולא אמיתי. "המרה" בעברית הוא שם כללי. גם האנגלים יש להם מלים כלליות, שמשמעותן המרה, חילופין. פירוש של הביטוי trade-in הוא, שאין ליתן במחיר סחורה של מין במינו דווקא, כגון להחליף סוס בסוס, או סוס בפרה, אלא להכניס, או לקבל במחיר, מצד המוכר או מצד הקונה, כל דבר הניתן כמחיר בממכר.

הא' אבן-שושן: זהו מונח שמשמשים בו בעיקר במסחר של מכוניות.

הא' שלי: מונח זה פירושו להכניס במחיר כל דבר לפני ערכו, לאו דווקא כזה, העומד לצאת. אפשר שיהא חלקו בכסף וחלקו במשהו אחר, הכול לפי התמורה, ולאו דווקא בהמרה. לכן לא היה צריך להסתפק כאן ב"המרה", שהיא מלה כללית מאוד, כשמתכוונים למשהו מיוחד. הצעתי לוועדת המשנה ונתקבל עליה, לומר - להמחיר. הפעולה היא - המחר. הביטוי "ליתת במחיר" קיים בעברית.

הא' רצהבי: החולקים על המונח שוכחים את המשמעות של האות ב"ת בלשון. לאות ב"ת יש, בין השאר, הוראה של "עם". לדוגמה: "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה". כאשר יש קנייה בהמרה, יש צד של קנייה בכסף וגם בהחלפה. שילם כסף וגם החליף משהו. זהו מונח מוצלח.

הא' אבן-שושן: אינני נכנס להיסטוריה של המונח. בחיי יום-יום יש trade-in במכוניות, בטלוויזיות, במכוניות כביסה וכדומה. בכל המקרים האלה הסוחר אומר: אני ממיר מכונית במכונית. אני רוצה לקנות מכונית חדשה. יש לי מכונית ישנה? כמה היא שווה? הוא מודיע כמה שווה המכונית. כאן נעשה trade-in: אתה מכניס את המכונית הישנה במחיר זה, מוסיף את הסכום הנותר, ומקבל את המכונית החדשה. אני קונה ומוכר בהמרה. יש כאן היסוד של חילופין.

בתחילה אמנם התנגדתי להמרה, אבל שוכנעתי שזוהי ההצעה הטובה ביותר. קנייה או מכירה בהמרה.

הא' שלי: מדוע האנגלים אומרים trade-in במקום change?

הא' מלצר: אתה הסברת יפה את העניין, ומדוע המרה איננה טובה. ולי יש נימוק נוסף. המרה זו המרת דת. לא מדובר בחילופין. אם פירמה מודיעה, שהיא מקבלת את המקרר הישן בכל מצב שהוא במחיר מסוים, ובעד המקרר החדש יש לשלם את הסכום הנותר, יש כאן רמייה.

הא' אבן-שושן: במכוניות זה לא כך.

הא' מלצר: מוסרים את החפץ הישן ולסוחר משלמים את כל הסכום. זה יכול להיות חלק קטן מהתשלום. הייתי אומר: החלק שמתקבל בחליפין. המלה "להמחיר" יוצרת את הרושם, שמבקשים להכניס זאת כחלק מהמחיר. אם המרה, למה לא חילופין?

הא' אבן-שושן: אפשר גם חליפין.

הגב' הראבן: המחרה לא נראה לי מתאים, כי זה תרגום של מונח, המבטא קביעת מחירים.

הא' בלאו: יש שלוש הצעות: הצעת שני הוועדים, "מכירה או קנייה בהמרה"; יש הצעה קודמת, "המחרה", ויש הצעה "מקרר".

הא' בן-חיים: המלה trade-in היא מלה שווה הן לקנייה והן למכירה. ברגע שאתה משתמש במלה ממ-כר ("מקר") אתה מצמצם את תוכנו של המושג למכירה בלבד. זו הייתה אחת הבעיות.

הגב' הראבן: "תגרור"!!

הא' אבן-שושן: להמחיר - לקבוע מחיר. זה מקובל במסחר.

הא' מגד: מקרור על משקל שקרור. אני מוכן לעבור לאות ח"ת.

הא' בלאו: אני מעמיד להצבעה את ההצעה של שני הוועדים:

הצבעה

- 11 - בעד המונח מכירה/קנייה בהמרה
- 4 - נגדו

המונח "מכירה/קנייה בהמרה" אושר.

2.

הא' בלאו: שני הוועדים הגיעו למסקנה שהם אינם מחייבים בשום מקום הטלת מקף. זוהי המסקנה הכתובה לפניכם. כשיש חשש לטעות, או במלים מורכבות, יש נטייה להטיל את המקף. אולם אין המקף בבחינת חובה. בעצם לא השתנה מאומה ממה שנהגנו קודם. גם קודם לא הייתה חובה וגם עכשיו אין חובה. כל מה שאני מבקש הוא, שתקבלו לתשומת-לב את ההודעה של שני הוועדים.

הא' מלצר: מי עורר את הבעיה?

הא' בלאו: היא התעוררה על ידי המזכירות המדעית. לעתים קרובות פונים למזכירות המדעית ושואלים, האם יש להטיל במקום זה מקף או לא. המזכירות המדעית פנתה לוועדת הדקדוק והעניין התגלגל דרך שני הוועדים.

הא' אבן-שושן: זה החל במילון למתמטיקה. שם ביקשו להטיל מקפים.

הא' ינאי: גם הציבור פונה ושואל, בכל השכות.

הא' מדן: נשאלה שאלה מעשית, האם במקרה זה לתת מקף או לא.

הא' מלצר: התשובה הזאת, של שני הוועדים, נראית לי לא מספקת ולא מדריכה.

הא' ברוידא: אפילו מטעה...

הא' בלאו: אם ננסה לחייב במקרים מסוימים מקף ובמקרים אחרים לא נחייב את המקף - ולא הצלחנו לנסח דברים בהירים שלפיהם אנו יכולים לומר: כאן יש מקף וכאן לא - התוצאה תהיה, שנעמיס על זיכרונם של הכותבים. לכן העדפנו את ההליכה בכיוון זה.

הא' מלצר: זוהי תשובה ערטילאית. ויפה יהיה אם ימצאו לשואלים מבין בעלי המילונים וגם מבת-ספר תיכוניים דוגמאות של סופרים או של דפוסים חשובים, שיראו באלו מלים כבר נתנו מקף.

הא' אבן-שושן: אין נוהג אחיד. יש כותבים כך ויש כותבים כך.

הא' מלצר: על-כן דרושה עצה שונה על ידי דוגמאות. חשוב להדריך. מורים בבית-ספר רוצים לדעת. יד חופשית אין בה הדרכה.

הא' גולדנברג: מי שרוצה לכתוב ספר לימוד מותר לו לתאר את הנוהג בהטלת מקף. הבעיה הייתה, אם להפוך זאת לנוסח של פסיקה. אנשים המשתמשים בעברית צריכים להכיר את הנוהג. ההצעה הייתה, שלא נעשה זאת נושא לפסיקה, ולא נפסוק בדבר. תפקידנו הרשמי כמוסד פוסק נגמר בכך. עכשיו נשאלת השאלה מה ליעץ. הייתה הצעה, שהמזכירות המדעית תקבע את מדיניות הפרסומים, ותחליט כיצד לנהוג בפרסומי האקדמיה, והמזכירות קיבלה לקבוע לעצמה נוהג למען האחידות. פירוש ההצעה הוא, שלחקור ולהכיר את הנוהג - ודאי דרוש, אבל לא לקבוע הלכה.

הגב' בהט: ההלכה היא לא להזדקק למקף, אלא לעתים רחוקות ביותר.

הא' מלצר: והן?

הא' בלאו: למעשה אי-אפשר לפסוק. אם נגיד "במלים מורכבות", איננו מצליחים להגדיר מהי מלה מורכבת. האפשרויות הן רבות, מקרי הגבול הם רבים, וכלל כזה, אפילו נקבל אותו, יטיל על הכותב מעמסה שלא כדאי לשאת בה.

הא' בן-חיים: המקף במקרא יש לו השפעה על הניקוד. אין מדובר במקף שהוא אחד מטעמי המקרא. בעברית של ימינו אתה נותן מקף שלא לפי כללי הניקוד. המגמה בוועדה היא למעט במקף. מקף צריך לסמן אחדות של מלה. אתה מוצא בשירה כמו של אורי צבי גרינברג לפעמים שורה שלמה מוקפת (במקף). בזה מבטא המשורר, שהוא רואה את המשפט כולו כאילו הוא שם עצם אחד. שימת מקף הוא עניין של הרגשה. השתמשנו בו רק במונחים מסוימים. עכשיו יש מרבים בו וכותבים "על-ידי", במקף. ההצעה של הוועדה הייתה נבונה. היא אמרה: ממעטים במקף, שמים אותו רק לפי הרגשת הכותב. התבוננתי במלים אנגליות. הדבר איננו מוסדר שם. לפעמים כותבים מקף ולפעמים לא. אין מקפידים על כללים ברורים. הגרמנית יוצרת מלים מורכבות וכותבת אותן בתיבה אחת. כאשר כותבים שתי מלים ורוצים לתת הרגשה שזוהי מלה אחת - נותנים מקף.

הא' ברוידא: הניסוח שהוגש לנו מטעה במקצת. אם נאמר שאין חובה להטיל מקף, הרי זו רשות, ואפילו הדבר רצוי; ואין זה כך. הסמיכות בעברית היא לעתים קרובות כמקף. (הא' בלאו: לאו) בהרבה מובנים. ב"בית-ספר" יש מקף. (הא' רובינשטיין: לא בגלל הסמיכות!) על "בית-ספר" אתה יכול להגיד שזהו מוסד אחד ויחיד בכל השפות. זוהי מלה אחת בעברית. לעומת זאת, בית הנשיא, בית האקדמיה - כאן אין מקום למקף. אני מציע לא לנסח זאת בצורה כזו. צריך למצוא דרך אחרת.

הא' בן-חיים: לא לתת מקף, אלא אם יש הרגשה שהמלים באות כאחדות מושגית, או אם יש מקום לטעות.

הא' מייזלש: המקף בא במשא-ומתן, כדי שהצירוף יתקבל כמושג אחד, ותוארו יבוא בלשון יחיד (לדוגמה: 'מור"מ ממושך').

הוחלט בהסכמה, שלא לתת מקף, אלא אם יש אחדות מושגית של המלים, או למניעת אי-הבנה.

ת.

הא' בלאו: אני מביא לאישור את הפרוטוקול של ישיבת המליאה שלפני האחרונה, ישיבה קנ"ה. האם יש הערות? אם אין, נאשר את זיכרונות הדברים.

זיכרונות הדברים לישיבה קנ"ה, מיום י"ז בשבט התשמ"ה, אושרו.

הא' בלאו: תודה רבה.
בכך אני נועל את הישיבה.